

היום נלמד בעזרת ה':

שבועות דף כח

(בעמ' הקודם)

אמר רבא: נשבע על כיכר ועבר על שבועתו ואכלה, אם הוא השאיר ממנה כזית שלא אכל, הוא יכול להישאל אצל חכם עליה והחכם יכול להתיר לו אותה, ונמצא שמוותר לו לאכול את הכזית שנשאר וכן הוא לא עבר איסור על מה שכבר אכל, אבל אם הוא אכל את כולה אינו יכול להישאל עליה.

א"ל רב אחא בריה דרבא לרב אשי: איך מדובר כאן? אם הוא נשבע 'לא אוכל כיכר זו' הרי הוא כבר עבר איסור על הכזית הראשון שאכל, ומה יועיל שהוא ישאל על הכיכר? ואם הוא נשבע 'לא אוכלנה', א"כ מדוע רבא אמר שרק אם נשאר כזית הוא יכול להישאל עליה, והרי אפילו אם נשאר 'כל שהוא' הוא יכול להישאל עליה, כיון ש'לא אוכלנה' משמעותו שלא יאכל את כולה, וכל עוד הוא לא אכל את כולה הוא לא עבר על שבועתו והחכם יכול להתיר את שבועתו והתברר למפרע שהוא לא עבר איסור.

אי בעית אימא שלא אוכל, אי בעית אימא שלא אוכלנה: כלומר אפשר לתרץ את דברי רבא גם באופן שאמר 'לא אוכל' וגם באופן שאמר 'לא אוכלנה'. **הגמ' מבארת:**

איבעית אימא שלא אוכל: מדובר שהוא נשבע 'לא אוכל', ומתוך שהוא יכול להישאל על הכזית האחרון הוא יכול להישאל על הכזית הראשון. **ביאור:** לאחר שהוא אכל את הכזית הראשון, עדיין שאר הכזיתים שנשארו בכיכר אסורים עליו והוא יכול להישאל עליהם, וכיון שהוא נשאל עליהם והחכם עוקר את הנדר מעיקרו נמצא שלא היתה כאן שבועה כלל, ומתברר למפרע שגם את הכזית הראשון הוא לא אכל באיסור. אבל אם לא נשאר כזית אינו יכול להישאל על הכיכר, כיון שאי אפשר להישאל על שבועה שהוא כבר עבר עליה.

ואיבעית אימא שלא אוכלנה: מדובר שהוא נשבע 'לא אוכלנה', ובאמת הוא חייב רק אם אכל את כל הכיכר, אלא שאם הוא השאיר כזית מהכיכר הרי זה שיעור חשוב שאפשר להישאל עליו, ולכן אם הוא נשאל עליו התברר למפרע שלא היתה כאן שבועה כלל ומותר לו לאכול את כל הכיכר. אבל אם הוא השאיר פחות מכזית אין זה שיעור חשוב ולכן אי אפשר להישאל עליו, ולכן למרות שעדיין הוא לא חייב כיון שהוא לא אכל את כל הכיכר, אבל את מה שנשאר אסור לו לאכול, כיון שברגע שהוא יאכל את מה שנשאר נמצא שהוא אכל את כל הכיכר, ואסור לו לאכול את כולה כיון שאמר 'לא אוכלנה'.

קושיא: מיתיבי: למדנו בברייתא - מי שנדר 2 נזירות (כלומר שסתם נזירות היא 30 יום, וכעת עליו להיות נזיר 60 יום), ומנה את ימי הנזירות הראשונה והפריש עליה קרבן כדי שיוכל לגלח את ראשו, ואח"כ נשאל אצל חכם על הנזירות הראשונה, וכעת נעקרה הנזירות הראשונה למפרע וכאילו לא התחייב בה מעולם, הרי הוא יצא ידי חובת הנזירות השניה בימים שמנה עבור הנזירות הראשונה (= שהשלושים יום שמנה עבור הנזירות ראשונה עולים לו לנזירות השניה) ואינו צריך למנות שוב שלושים יום לנזירות השניה. ע"כ הברייתא.

מדברי הברייתא משמע שגם לאחר שהסתיימה הנזירות הראשונה אפשר להישאל עליה ולבטל אותה למפרע, **וקשה על רבא** שאמר שלאחר שאכל את כל הכיכר כבר אינו יכול להישאל עליה.

תירוץ: הכא במאי עסקינן בשלא כיפר: בברייתא מדובר שהוא עדיין לא הקריב את קרבנותיו, ולכן עדיין לא הסתיימה הנזירות הראשונה והוא יכול להישאל עליה.

קושיא: והתניא כיפר: והרי למדנו בברייתא אחרת שאפילו לאחר שהביא את קרבנותיו הוא יכול להישאל, וא"כ חזרה הקושיא.

תירוץ: בשלא גלח, ור"א היא דאמר תגלחת מעכבא: מדובר שהוא עדיין לא גילח את שערותיו, וכשיטת רבי אלעזר (במס' נזיר) שתגלחת של נזיר מעכבת אותו מלשתות יין ומלהיטמא למתים, ולכן זה נחשב שעדיין לא הסתיימה הנזירות הראשונה והוא יכול להישאל עליה.

קושיא: והתניא גלח: והרי למדנו בברייתא אחרת שאפילו לאחר שגילח את שערותיו הוא יכול להישאל, וא"כ חזרה הקושיא.

תירוץ: אמר רב אשי, נזירות קא רמית?! מי גרם לשניה שלא תחול, ראשונה, ואינה: כלומר באמת לאחר שאדם עבר על שבועתו ואכל את הכיכר כבר אינו יכול להישאל עליה, ומה ששאלת מנזירות זו אינה קושיא, כיון שמי אמר לך שהימים הראשונים שהוא מנה שייכים לנזירות הראשונה ולא לשניה? תשובה: אתה אומר כך בגלל שהנזירות הראשונה מנעה מהשניה לחול, לפי שתחילה עליו למנות את ימי הנזירות הראשונה ורק לאחריהם את השניה, ונמצא שהחיוב למנות עתה את ימי הנזירות השניה הוא תוצאה ממניית הימים של הראשונה, ולפיכך נחשב הדבר כאילו הנזירות הראשונה קיימת, וכעת שהחכם התיר לו את הראשונה התברר למפרע שהימים שהוא כבר מנה הם שייכים לנזירות השניה. אבל כאן לאחר שהוא אכל את הכיכר כבר עברה שבועתו וכבר אי אפשר להישאל עליה.

כעת הגמ' מביאה את אמימר החולק על רבא:

אמימר אמר: אפילו אם אכל את כל הכיכר יכול להישאל עליה. והטעם הוא, שאם אכלה בשוגג הרי הוא עדיין לא הביא קרבן, וכל עוד לא הביא קרבן הדבר נחשב כאילו עדיין לא הסתיים ענין שבועתו והוא יכול להישאל עליה. ואם אכלה במזיד הוא חייב מלקות, וכל עוד לקה הדבר נחשב כאילו עדיין לא הסתיים ענין שבועתו והוא יכול להישאל עליה.

אבל כפתוהו על העמוד לא: אבל אם אכל במזיד וכבר כפתוהו ב"ד על העמוד להלקותו, אינו יכול להישאל על שבועתו למרות שעדיין לא לקה בפועל.

כדשמואל: וכדברי שמואל (במס' מכות) - אם כפתוהו על העמוד כדי להלקותו, ורץ וברח מבית דין פטור ממלקות, כיון שכבר התבזה בכפיתתו וכבר נאמר בו "וְנִקְלָה אַחִירָ לְעִינֶיךָ", שכיון שנתבזה הרי הוא אחיר ופטור. ומכאן שמי שכפתוהו על העמוד הרי זה כאילו כבר לקה, וכמו כן כאן כאילו כבר לקה והסתיים ענין שבועתו וכבר אינו יכול להישאל עליה.

דחיה: ולא היא התם רץ הכא לא רץ: אין זה דומה לדברי שמואל, לפי ששם מדובר שהוא רץ והתבזה בכריחתו מבי"ד, ולכן נאמר בו "וְנִקְלָה אַחִירָ לְעִינֶיךָ", אבל כאן לגבי שבועה לא מדובר שהוא רץ, וא"כ אין זה נחשב שהסתיים ענין שבועתו והוא יכול עדיין להישאל עליה.

*

אמר רבא שבועה שלא אוכל וכו': התולה את שבועתו ואומר 'שבועה שלא אוכל את הככר השניה, אם אוכל את הככר הראשונה'. יש בזה כמה מצבים כדלהלן.

👉 **רבא מחדש שבשבועה בתנאי, השבועה אינה חלה עד שיקיים את התנאי.** ולכן שעת קיום התנאי היא 'שעת השבועה'. ואם אז הוא זכר את השבועה, השבועה חלה, ואם יעבור עליה יתחייב בשוגג קרבן, ובמזיד והתראה מלקות. אבל אם הוא לא זכר את השבועה בשעת קיום התנאי, השבועה לא חלה כלל והוא פטור מקרבן ומלקות.

ואכל את הראשונה בשוגג והשניה במזיד פטור: אם הוא אכל את הככר הראשונה שעל ידה מתקיים התנאי בשוגג, דהיינו ששכח את השבועה, אם כן השבועה כלל לא חלה. ולכן אפילו אם אחר כך יאכל במזיד את הככר השניה שעליה נשבע שלא יאכלנה, הוא פטור.

ראשונה במזיד ושניה בשוגג חייב: אבל אם אכל את הככר הראשונה (שעל ידה מתקיים התנאי) במזיד, כלומר כשהוא זוכר את השבועה, אמנם לא עשה בזה שום איסור כי מותר לו לאכול אותה, אבל על ידי אכילתה הוא נאסר בככר השניה, כי השבועה חלה. ולכן אם אחר כך שכח ואכל את הככר השניה בשוגג, הוא חייב קרבן על הככר השניה.

שתיהן בשוגג פטור: כי השבועה לא חלה.

שתיהן במזיד: תלוי הדבר -

אכליה לתנאיה והדר אכליה לאיסוריה מייחייב: אם הוא אכל קודם את הככר הראשונה של התנאי, אם כן השבועה חלה (כי הוא יודע שנשבע), ואחר כך התרו בו ואכל את הככר השניה של השבועה, הוא חייב מלקות.

אכליה לאיסוריה והדר אכליה לתנאיה, פלוגתא וכו': אבל אם קודם הוא אכל את הככר השניה של השבועה, ואחר כך אכל את הראשונה, נמצא שבאכילת הראשונה הוא אמור להתחייב למפרע על אכילת השניה. אך הרי היה צריך להתרות בו 'אל תאכל אותה מחשש שמא תאכל את הראשונה שאז תתחייב למפרע על אכילת השניה'. וזו היא 'התראת ספק'. והדבר תלוי במחלוקת רבי יוחנן וריש לקיש האם התראת ספק שמה התראה או לא.

רבא מביא מקרה נוסף:

תלאן זו בזו: אם הוא תלה את השבועה על שתי הככרות זו בזו. דהיינו 'שבועה

שלא אוכל את הככר השניה אם אוכל את הככר הראשונה, ושבועה שלא אוכל את הככר הראשונה אם אוכל את הככר השניה'. יש בזה כמה מצבים -

ואכל זו בזדון עצמה ובשגגת חבירתה, וזו בזדון עצמה ובשגגת חבירתה, פטור: אם הוא אוכל את שתיהן, וכל אחת שאכל, הוא ידע שהוא נשבע עליה שאם יאכל את חברתה הוא לא יאכל אותה, אבל שכח שעשה תנאי שאם יאכל אותה לא יאכל את חברתה.

אם כן כשאכל את הככר הראשונה והוא לא ידע שעשה תנאי על השניה, ממילא השבועה על השניה לא חלה, וכשאכל את השניה הוא פטור. ואחר כך כשאכל את השניה הוא שוב שכח שכשהוא אוכל אותה הוא נאסר למפרע באכילת הראשונה. ובכל אופן הוא פטור על הראשונה מקרבן ומלקות. כי כשאכל את הראשונה לא עשה עדיין שום איסור, כל עוד לא אכל גם את השניה. ואילו כשאכל את השניה אמנם הוא מתחייב למפרע על הראשונה, אבל האכילה הזו אינה האכילה שחייבים עליה קרבן אלא האכילה הראשונה וכאמור היא היתה בהיתר.

זו בשגגת עצמה ובזדון חבירתה, וזו בשגגת עצמה ובזדון חבירתה, חייב: כשאכל את הראשונה ידע שאם הוא אוכל אותה הוא נאסר באכילת השניה, אבל שכח שאם יאכל את השניה הוא יאסר באכילת הראשונה למפרע. ואחר כך אוכל את השניה ושוב שכח שאם הוא אוכל את הראשונה הוא נאסר בה, אבל ידע שאם אוכל אותה הוא נאסר בראשונה למפרע. על השניה הוא חייב קרבן, כי השבועה חלה בשעה שאכל את הראשונה וידע שהוא יאסר בשניה. וכשאכל את השניה ושכח שהוא נאסר, הרי הוא שוגג וחייב קרבן. אבל על אכילה הראשונה הוא פטור (כי כשאכל אותה לא עשה שום איסור, ואי אפשר להתחייב עליה באכילת השניה כנ"ל).

שתיהן בשוגג פטור: אם כשאכל את שתיהן שכח מהשבועה, הוא פטור, כי השבועה לא חלה כלל.

שתיהן במזיד, אשניה מיחייב, אראשונה פלוגתא דרבי יוחנן וריש לקיש: אם כשאכל כל אחת מהן, הוא זכר את השבועה ואת התנאי. אם כן השבועה על השניה חלה, וכשהתרו בו שלא יאכל את השניה ועבר ואכל הוא חייב מלקות. אבל השבועה על הראשונה חלה רק למפרע, ואם התרו בו על הראשונה שלא יאכלנה מחשש שמא יאכל אחר כך את השניה, הרי זו 'התראת ספק' והדבר תלוי במחלוקת רבי יוחנן וריש לקיש כנ"ל.

אמר רב מרי אף אנן נמי תנינא: למדנו במשנה בנדרים כמו רבא. שאם אדם נשבע ותולה את השבועה בתנאי, הוא צריך לזכור את השבועה בשעת קיום התנאי, ואם לא, השבועה לא חלה.

~~(ארבעה נדרים – התירו חכמים – נדרי זרוזין – נדרי הבאי – נדרי שגגות – נדרי אונסין) נדרי שגגות כיצד? קונם אם אכלתי וכו':~~ המשנה שם מונה ארבעה סוגי נדרים שהתירו חכמים. אחד מהם זה 'נדרי שגגות'. ומבארת המשנה כגון האומר 'קונם עלי (= יאסר עלי) דבר פלוני, אם אכלתי ואם שתיתי היום" ואחר כך נזכר שאכן אכל ושתה היום. הנדר לא חל. בגלל שכשהוא נדר הוא היה בטוח שהוא לא אכל ושתה היום, ונדר בטעות.

או האומר 'קונם עלי דבר פלוני אם אעבור על ההחלטה שלי שאיני אוכל שאיני שותה היום" ואחר כך שכח שנדר, ואכל ושתה באותו היום. הנדר לא חל. בגלל שכאשר הוא קיים את התנאי ואכל ושתה, הוא שכח את הנדר. וזהו מקרה הדומה לדברי רבא בשבועה.

ותני עלה כשם שנדרי שגגות מותרין כך שבועות שגגות מותרות (שבועות – שגגות הי"ד לאו כי האי גונא שמע מינה): וכתוב בכרייתא שאותו הדין יש לשבועות!

*

עיפא תני שבועות בי רבה: עיפא למד מסכת שבועות בבית מדרשו של רבה. פגש אותו אבימי אח שלו. שאל אותו אבימי כמה שאלות.

שאל אבימי: **שבועה שלא אכלתי שבועה שלא אכלתי מהו?** הנשבע לשקר 'שבועה שלא אכלתי' (והוא באמת אכל), ושוב נשבע לשקר את אותה שבועה. האם חייב קרבן אחד או שניים? אמר לו עיפא – חייב קרבן אחד, כי אין שבועה חלה על שבועה.

אמר ליה – אישתבשת! הרי יצאה שבועה לשקר: אמר לו אבימי טעית! משום שדוקא בשבועה להבא ('שלא אוכל היום') אין שבועה חלה על שבועה, כי השבועה השניה היא כבר שבועה לקיים את המצוה (מצות קיום שבועה). אבל בשבועה לשקר, כל שבועה היא דבר בפני עצמו, וחייב על כל שבועה ושבועה.

שאל אבימי: **שבועה שלא אוכל תשע ועשר מהו?** הנשבע 'שבועה שלא אוכל תשע תאנים', וחזר ונשבע 'שבועה שלא אוכל עשר תאנים'. ועבר על שבועתו ואכל עשר תאנים. האם חייב קרבן אחד או שניים? אמר לו עיפא – חייב על כל אחת ואחת.

אמר ליה - אישתבשת! אי תשע לא אכיל עשר לא אכיל: טעית! כי כשהוא נשבע שלא יאכל אפילו תשע תאנים, כלול בשבועה שלו שודאי לא יאכל עשר תאנים. ואם כן השבועה השניה היא שבועה על שבועה שאינה חלה.

שאל אבימי: שבועה שלא אוכל עשר ותשע מהו? הנשבע את שתי השבועות הנ"ל להפך. קודם נשבע שלא יאכל עשר תאנים, ואחר כך נשבע שלא יאכל תשע, ועבר ואכל עשר תאנים. כמה קרבנות הוא חייב? אמר לו עיפא - חייב אחד.

אמר ליה - אישתבשת! עשר הוא דלא אכיל הא תשע מיהא אכיל: כשהוא נשבע שלא יאכל עשר תאנים, דוקא על עשר הוא נשבע ולא על תשע. ולכן כשנשבע שוב שלא יאכל תשע זו שבועה חדשה. ואם כן כשאכל את התשע עבר על השבועה השניה, וכשאכל את העשר עבר על השבועה הראשונה, וחייב שניים.

אמר אביי: יתכן מקרה שהנשבע על עשר תאנים וחזר ונשבע על תשע תאנים, יתחייב רק קרבן אחד. והיינו כדברי רבה.

דאמר רבה: הנשבע 'שבועה שלא אוכל תאנים וענבים היום', וחזר ואמר 'שבועה שלא אוכל תאנים היום', שתי השבועות חלו. כי בשבועה הראשונה הוא נשבע שלא יאכל רק את שניהם ביחד, ובשבועה השניה הוסיף שלא יאכל אפילו רק תאנים. (ואם היה אוכל תאנים ואחר כך ענבים היה חייב שניים. אחד על אכילת התאנים והשני על אכילת התאנים והענבים).

ואחר כך עבר על שבועתו בשוגג ואכל תאנים, והפריש קרבן לכפר על שעבר על שבועתו השניה שלא לאכול תאנים. ולאחר מכן אכל ענבים באותו היום בשוגג. ועכשיו לכאורה עבר על השבועה הראשונה. אבל הוא פטור מקרבן נוסף, כי הענבים נחשבים 'חצי שיעור'. משום ש'השיעור השלם' של השבועה הוא תאנים וענבים, כי השבועה השניה היא על שניהם ביחד, ובגלל שהוא הפריש קרבן בין התאנים לענבים הם לא מצטרפים, והוא פטור מלהביא קרבן נוסף על אכילת הענבים.

הכא נמי: וכך גם כאן. כשנשבע שלא יאכל עשר תאנים ואחר כך שלא יאכל תשע, שתי השבועות חלו. ואם אכל תשע תאנים והפריש קרבן ואחר כך אכל עשר, הוא לא חייב קרבן נוסף על אכילת התאנה העשירית, כי התשע שאכל כבר לא מצטרפים לתאנה העשירית. ואם כן התאנה העשירית היא 'חצי שיעור'.